

84(57)6
#145

Турсун Али

ГУЛНАЁТҲАИ НОРАК

Книга должна быть
возвращена не позже
указанного здесь срока

Количество предыдущих
выдач _____

ООО «Иришская городская типография» Зап. (001, 134)

Турсун Али

Гуллаётган

юрак

Шеераар, таржумаар

0731

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
OLY VA ORTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT VILOYATI CHIRCHIQ
DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
AXBOROT RESURS MARKAZI
1-FILIALI

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
OLY VA ORTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT VILOYATI CHIRCHIQ
DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
AXBOROT RESURS MARKAZI
1-FILIALI

ТОШКЕНТ
“ЎЗБЕКИСТОН”
2009

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
OLY VA ORTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT VILOYATI CHIRCHIQ
DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
AXBOROT RESURS MARKAZI

НҲТБ

84(5)6
А 49

Сўнгсўз муаллифи:

филология фанлари доктори, профессор

Ҳамидулла Болтабоев

Муқовада расом Оришқали Қозоқовнинг
«Ясанаётган маҳуба» асаридан фойдаланилди

“Тулаётган юрак” — шоир Турсун Алининг бутун ижодиёти, хусусан, “Сокин ҳайқирик” ва “Ой япроғи” сингари кейинги йилларда чоп этилган тўпламларининг манتيкий ри-вожи меъасилир. Бир-бирига уйғун турт фаслдан иборат янги китоб тагин Сизни, азиз китобхон, кўнглидаги оний кечин-малар сирли дунёсига ошино этади, Тасаввур ва Тафаккур кенгликларига бошлаб кетади. Бу шеврларнинг йўлчи юлдузи эса Инсон ва Кўнглидир.

ISBN 978-9943-01-466-4

© “O‘ZBEKISTON” NMIY, 2009.

ТУҒЁН

Шевр ёзаман
юрагим туғён урган пайт,
тоҳ кун қораяди,
тоҳ оқарар тун.
Юксак-юксаклардан шивирлаб сармаст,
юлдузлар ёғилар
сатримга беун.

Шевр ёзаман
хотирам туғён урган дам,
йўлдошим бўлади
кўжда Куёш, Ой.
Сўзим юракларда қолса атар —
бахт,
тарк этмас қалбимни
Бепоен чирой.

Шевр ёзаман
борлигим туғён урган вақт,
овозим турфа хил
рангларга тўла.
Малаклар василидан ваьда этар аҳд,
қисматим қаридан
Мангулик бўйлар.

Турсун Али

Гуллаётган юрак

ЯНГИ КҮН

Кечди кишининг аччиқ кунлари,
бу кун
Туркистон кўсида Наврўз.
Қалбларни гуллатар,
мана, навбаҳор.
Шукҳли бу кунларга
Чўлпон,
Қолирий,
Фитрат етсайди...
Қалдирғочдек
қайтса эди-е-с.
Оҳ, аларнинг
тўзал сўзлари,
ўтпик нафаслари,
доно кўзлари...

Эрк кўшининг куйлагани қайтиб келмиш
қалдирғочлар ҳам.

Товушсиз товуш

Қаплагим,
нечүк гўзал,
қандоқ завокли сен-ла кўришмоқ.
Мендан йироқлашма энди сира ҳам,
сулга дўнмиш менинг-да кўксим.

Турсун Али Гуллаётган юрак

ВАТАН ҲАҚДА САНАСИЗ ШЕЪРЛАР

1

Ватаним,
сен ҳақингда сервикор сўзлар сўзламам,
кучиб сени,
ўтмайман тушроғингни,
кимларгадир сен ҳақда бўзламам.
Балки,
сувратингни сенинг,
сийратингни
кўзимга жо айладим ман.
Сен — тилим,
сен — дилим,
сен — жисму жонимсан, Ватан!

2

Кўзларимнинг туйғун нурида,
юратимнинг тубсиз ерида,
тизгинсиз ҳаёлим кенгликлариди,
умримнинг чақмоқли одимларида,
сен борсан, борсан сен, Ватаним!

Илҳам Нурси Товушсиз неговуш жон

КЎКЛАМ

Эриб битили қор,
Кува боғларини чулғали
қайноқ нафаслар.

Баҳор келди арик бўйларига ҳам,
бош кўтарар ялпизлар,
ўсар кундузлар бўйга.

Кўклам,
Гуллаётир бодомлар,
тул очади қуртаклар.
Гуллай бошлар ҳатто қабртош.

Баҳор,
Бошимда булутлар
гала-гала юзмоқда.
Сен қайёққа шошапсан, умрим?

Гул чечаклар узра ёмғир
қуя бошлагли шаррос.
Қорга айланмайдил энди ёмғир ҳам...

Ариқларда оқар лойқа сув,
баҳор шошқинлари тошар қироқдан.
Соғинчларим айланар шеърда.

Турсун Али

Гуллаётган

юрак

Кўклат.

Оқшом гўзал нақадар,
самода юлдузлар қарашма сочар.
Ўтги туйғуларга чўмилар юрак.

Мен йўқотиб топшим сени, севитгим,
энди баҳор арзанда бизга,
нурларга бурканди қалбимиз қийнос.

Бағримда дентиздай ҳаяжон,
йўлимда майсалар гуллаган,
кун эса қораймас сира.

Қораймас кўнгли қуёши...

* * *

Бинафша, севитгим бинафша,
шамолларга тутиб кўксимни,
бўронқорлар заботида
сенга интилимман
соғинчимни опичиб зўрга.

Бинафша, дилбарим бинафша...

* * *

Нозик бармоқлари ила оҳиста
чертар деразамни шабада.
Ташқарига чиқсам энтикийб,
теварак дунёда
қизалоқ кўклат.

Товушсиз

Товуш

•

* * *

Йилги дарахтзорга бурканган гўша,
тагин оғушинга кетдим соғиниб.
Бўчида бир пайтлар тин олган, ўша —
оштинингман дардманд, кўнгли-да синик.

Пойимда югурар майсалар шодон,
маст айлар турфа ранг гуллар ифори.
Бўчида офтоб кулиб-қиқирлар хандон,
теграмда қушчалар созайди торин.

Гулдан-гулга кўчар эркин капалак,
гулбарлардан учар қирмизи хонқиз.
Рухимда бир ором тиникар, сертак
табиат кўйнида кезаман ёлғиз...

* * *

Баҳор,
Кўнгиранг осмонда булут қарвони.
Қилира бошладим нотаҳон
соғинтирган турналар сасин.

Дарахтлари қийнос гуллаган боғда,
майсаларга ёнбошлаб,
бир зум сенга кетдим, ёшлитим.

Ҳилладим олмалар гулин.
Гилос гулин энтикийб қучдим.
Ўзинг бошқачасан барибир, Гулим!

Турсун Али Гүллаётган юрак

* * *

Субҳидам палласи чуғурлар қушлар,
дарактлар кўзларин уқатар шу тоб.
тўзган,
дарбадар,
ранг-баранг тушлар,
осмон уммониди сузмоқда офтоб.

Шуъладар шивирлаб варақлар китоб,
нечун шoir кўнглим қоронғу, хира?
О, борлиқ мавжудот уйғонмиш, бироқ,
бир менинг уйғонгим келмайди сира.

Бағримни ўртайдил номсиз бир фироқ,

* * *

Омонмисан,
ғўзал капалак,
кел,
гулдаган қанотинг туттил,
қўзимга тўғийдек суртиб қўйин.

Капалагим,
нечук ғўзал,
қандоқ завқли сен-да кўришмоқ,
мендан йироқлашма энди сира ҳам,
гулга дўнмиш менинг-да кўксим.

Товушсиз Товуш

ХАВАСКОР РАССОМГА ЎХШАЙДИ БОРЛИҚ...

(Қорақалпоқ манзаралари)

Қуёш сари бўйин чўзган йўл,
икки бети бепоён бир дашт.
Ўрмалайди турфа из илонлар,
дўмин ликиллатар қув қалтақсак ҳам.
Сил нарида,
сил нарида,
гулга кирган санъозор,
Хаваскор рассомга ўхшайди Борлиқ...

* * *

Кўз илғамас кенглик — одам ютқудай,
лентиз каби тўлғанар,
чайқалган жим.
На бунда сув бор,
на-да дарахтзор.
Тиним билмай учар саркаш тўғайлар
қанотида кўтарганча жимжит Осмонни.

* * *

Бул бағланд-паст ерларда,
экизмарлар судрадар ўқтин.
Чир айланар атрофда тулки,
қуёнга ташланар чивбўрилар.
Энгилларин еллар чайнаган одам
даштлиқ бўйлаб энтикар илдам.
Қуёш варақлаётган китоб қаърига
синтиб кетар излар имлоси.

Турсун Али

Гуллаётган юрак

* * *
 Сочлари момикдай оқарган
 чилонжийда кўланкасида,
 атрофта тикилар баҳайбат кучук.
 Кўринса-чи қорайган шарпа,
 шамолдан олинроқ етиб борар у.
 Қайдам,
 бу ҳолат кўзим яшнатар.
 Юратим сийпалар хўзурбахш эпкин.

* * *
 Дашт.
 Шўразор.
 Ўтлар кўй-кўзилар.
 Офтоб тиғи остида кезиб,
 от устида раққосдай
 камчисин уйнатар қалпоқли оғам.
 Элқазар шамол ҳам шерикдир унга.

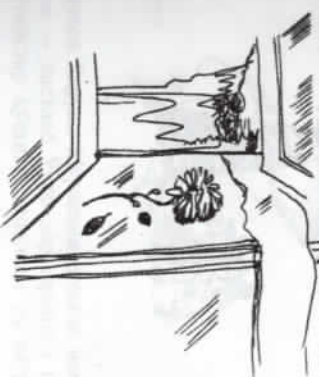
* * *
 Кумзор.
 Йўл олис.
 Чўл олис.
 У ён,
 бу ёнда
 изғир кумурсқалар.
 ғимирлайди типратикан, тошбақа.
 Ногоҳ,
 қалбни ларзага солар
 асрлар қазридан қалқиб чиққан қалбалар.
 Ожандай чайқалар Жаҳон ва Тарих.
 Чайқаладир Ватан тарихи.

Товушсиз

товуш

* * *
 Кумушдай ялтирар Ақчақўл,
 кўриқчи қиёқлар шовуллар.
 Ҳавога талпинар балиқлар,
 кирғоҳда сочлари тўзроқ мажнунтол.
 Асад ҳам бу ерда
 пинакка кетадир беҳол.
 Кумушдай ялтирар Ақчақўл,
 милёнлаб балиқлар тангаси
 тўжилиб қолган,
 сочилиб кетгандай
 шўртаям мавжларида.

* * *
 Куёш ҳам ётоққа ўрмалар сокин,
 таралар уфқдан қирмизи шўъла.
 Бундан-да фараҳбахш бўлади эрта,
 бундан-да сеҳрли кечали тунлар.
 Янада авжига чиқади ёз достони ҳам.

Турсун Али

Гуллаетган юрак

КУЗ РУҲИЯТИ

Анжир соясида кўшишган чумчуқ,
наҳот, сен ҳам
кўз келганин пайқаган бўлсан?

Коратолни чулғатган ажин,
шохлари майишган ёмон,
тагида юзларим сўлғин.

Эшикни очаман дилим,
қўналир елкамга қоп-қора шамол,
пойимда хастаҳол садо.

Сарғайган дарахтлар аро
беморнинг оҳидек инрайли сабо,
боғ ичра кезаман дарахтдан ёлғиз.

Қушлар уйғонмоқда чўчиб,
узилган япроқнинг шитири
дунёни қамрайли гулдурос солиб.

Товушсиз

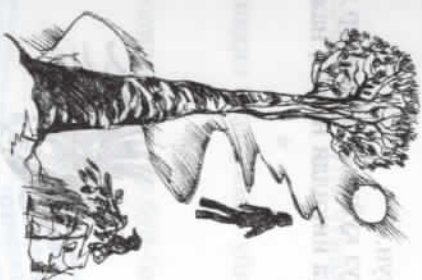
Товуш

ШАМОЛ КЎШИҒИНИ ТИНГЛА!

Сарғайган япроқлар соясида жим,¹
безовта қушчани қузатиб,
шамол кўшиғини тингла.

Ёмғир қиличи тиғи остида,
жиққа хўл бадан-да қикирлаб,
шамол кўшиғини тингла.

Жилволанган қулун ёнида,
олов ёлларини силаб беззор,
шамол кўшиғини тингла.

¹ Япон ёзувчиси Харуки Мураками романи номи.
² *Виданеда* — дастлаб ўрта аср франгуз ва италян халқ шеърининда қўшлар кўшиғи саналган уч сатрли, мисралари тасвирининг келадиган шеър шакли.

Турсун Али

Гуллаётган юрак

* * *

Ярим тун...
Кора куз кўйнида қорайган япроқ,
қора шамолларга тутиб кўксини,
бор овоз-да
уйқудан уйғотар қора дунёни.

Ярим тун...
Кора куз кўйнида қол-қора илон —
шамол
ўрмалайди ҳалак.
Юрагимда ваҳима бўрони кўтар,
атрофта қарайман жонсерак...

Ярим тун...
Кора куз кўйнида чирпираб япроқ,
ул қайта йиқилди нолон, нажотсиз?

Товушсиз

Товуш

* * *

Туни билан ёмғир тинмади,
кириқларим соқчилардек тик қолди.
Кўларимда юриб чиқди шалаббо кеча.

* * *

Улим билан ҳаёт оралиғида, бок,
қор ёғаетир,
намон ёғаетир қор.

*

Тўққали кетаётир оғироёқ Ой.

*

Ой кўкси билан сачраётган сутта чўмилилим.

*

Чарчаган, толиққан кўларимда уйғоқдир уйку.

*

Нитоҳим шамол билан учаётир бўй-бастинг.

Турсун Али

•

Гуллаётган

юрак

НУРОНИЙ ДУНЁ ЛАВҲАЛАРИ

1

Қора қисмат қошонаси —
қариган чорбоқ,
булутли осмон мағзида қадим
сирлар бор.

Дунё — қариб кетган дунё,
уйлаганим чок,
мотамзада бир кулбада
кўришдик дийдор...

2

Борлиққа дил чўчиб боқди,
қамашди кўзим,
кекса дунё, қадим боеда
кўшиқ элар қор.
Оғочлар энди қаламдир,
учкунлар сўзи,
қарашларинг тўлқинида
шивирлар сабо.

3

Кўп ўзимни ёлғиз сездим.
Топмадим жавоб —
изғирин, сукунат, жимлик...
Дунё — садақа.
Қор кўйинида шивирлайди
барҳаёт савоб, —
юрагимда ҳайқиради —
баҳор — садокат.

Товушсиз

•

юрак

ТОВУШСИЗ ТОВУШ

Ташландиқ кулукка
сукунат чўккан.
Боқсам,
кулук тубидан
кўшиқдай янтради қадимий
товушсиз товуш.

* * *

Кушлар қанотида учаман бир кун,
сотиғи дийдалари йиғлар, эҳтимол.
Сен нечун,
сенгилим,
лом-ним демайсан!

* * *

Ойнинг шарпасидан уйғондим,
кетиб борар эли яланғоч,
сиг-сарик сочлари тўзғитган,
кўзларимни олиб қочдим-у,
мен ўзимни яшириб кўйдим.

Турсун Али ● Гулгаётган юрак

* * *

Нахотки, овозим қариди,
Оҳ, марур овозим,
вужуддан аввал,
кексайган — куз каби
қариган бўлса?...

* * *

Дағал, хунук сўларим,
гулдай нозик кўнглингга
озор бериб тикандай,
нахот, яшавпман
шадлол дунёда?!

* * *

Мен сўзимни айтдим,
тамом,
чилпарчин шишадан,
ҳеч кимга
йўқ энди керагим.

Лиммо-лим қадҳдек сирли бир дунё...

Товушсиз ● Товуш

ДАМ ОЛАЁТГАН ОДАМ

Дам олаётган одамга қийин,
ўйлар лиёрида яшайди нотинч,
у бутунни ҳам,
эртани ҳам
ўйлайди беихтиёр.

Ўйлар юрати деворларин
қитириқтар қаламушдай,
кўзларин қалқатдай чуқир,
ич-ичини тирнайди ўйлар
у бутунни ўйласа.
Зилзила зарбидай урар юрати,
эртасини ўйласа тўзал кўринар дунё,
инилишини ўйласа у,
суб септаидек осуда...

* * *

Тонг саҳарлаб ўйгондим,
о, қайи, боришим,
не қилишим билмадим, эсим.

Сен ўйгонган захотинг, ўғлим,
норул шамог янглиғ
дирёдай кўчага шўнғиб-да кетдинг.

Турсун Али

• ЮВУШ

Гуллаётган

юрак

* * *

Ў, ҳаётим анор дарахтига ўхшайди,
қайдам,
зотан,
мен ҳам анор каби кўкардим,
тулладим,
мевалар туғдим
бирам тотли,
о, бирам ширин.
Балки,
кимларгадир шифо,
ажабо?
Ҳаётим анор дарахтига ўхшайди жуда.
Тоҳи аччиқ, тоҳида ширин.
Умрим кеч кузагида
мен ҳам
анор дарахти янглиғ
кўмилигайман она ер қарбига.
Оҳ, узун қиш,
тўпрок аро дўмтайиб ётишларим ҳам,
анор дарахтига ўхшар нақадар.

Яна баҳор.
Очилиди анор танаси...
Энди мен,
анор дарахтига ўхшамасман сира ҳам.

Товушсиз

НЕВУШ

ТОВУШ

•

* * *

Уйкум қочди...
Туни бўйи
кулюмимга тиканакадай санчилди
аллақандай шовқин-суронлар...
Тошқарида сармаст овозлар
осмон сари ерни кўтариб
боришти,
серпошқин парвозлар.
На бутунни,
на эртани,
ҳеч нарсани ўйламас.
Улар, балки, бахтиёр овозлар...
Балки?...

* * *

Кўнглим қосасин синдирган итга,
тикилдим,
қўлқўда отиб телбавор.

Турсун Али

Гулгаётган юрак

НИГОҲИМ ТОВУШИ

1

Китоблар жавонга терилган,
тўё улар бир дунё гунг кимсалардек,
дардларин айтолмас ҳеч кимга.

2

Яшастир
сен учун у
тириктайин ўлдириб ўзин.

3

Хув, кўчада қолган одам
тобулгани майинг мисоли
кўзингга тикилмас умидвор.

4

Ўзин танимаган одам
тонг кўйлагига ёппишар,
отали тош кундуз кўксига.

5

Кўй, қайғурма, дунё кенг,
кўй, шоланма, дунё тор.
Мен-да алағла яшастирман.

Товушсиз товуш

6

Руҳим осмонига дарбадар шолдик,
иши урган дарахтман.

7

Елгиз қолсам гар,
қошимга мунгайиб келасан.
О, нақалар оғир ёлғизлик.

8

Уйдан жимжит чиқдим мен,
осмонга қайтдим жимгина,
сукут оламида яшайман бахтли.

9

Тошиқотган уйқудан уйғотдим сени,
кўшиқ оҳангида қапалак каби
лушуд ўйнаётган паризол.

10

Нигоҳим товуши чўчигди, наҳот,
олисларга учиб кетаётган қуш?
Кўксимда ёз тафти турсиллар.

Турсун Али

Гуллаётган юрак

БЕМОР КЕЧА

Умар йўдошим бемор бўлгинди,
бир кечада ёзилган сатрлар

1

Эй воҳ, сўлгинландинг, тулим,
япроғингга губор сепилди,
шабнам янглиғ яшнатгай ўзим.

2

Тонг отмапти сира ҳам,
ёнимласан-ку, нурим,
сени излашман титилиб.

3

Намиққан гул менинг ёнимда,
ифорин кучоқлаб ўтаман,
кўзларимга кўрман суртиб.

4

Эй қушчам, овоз пардаларинг
синган пиёда товушига ўхшар.
Синиқлари юрагимга санчилар тилдай.

5

Кўзинг дунёсида дард кўрдим,
қабристонга жимжит бориб мен
шолмон руҳимни кўмиб қайтдим.

Товушсиз товуш

6

Эҳ, овозинг шу қалар нолон,
бир ўлиб мен
тириваман қошингда гўё.

7

Атирулим, кел, тағин бир порлагин,
ярдубга тўйинган юрагим
шечр ёзган шоирдай бўшансин.

8

Ичимда тун оқармас.
Зеро, қолдуз йўқ, ой йўқ,
бегобланган сенми ёҳуд мен?

9

Ухлагансан, тўлганиб сокин,
мен эса уйғоқман,
лилимда Зулжалолга илтижо.

10

Ҳали сен соғайиб кетасан, тулим,
кўларинг селида чайқалиб,
қулагасан мени ортимдан.

Турсун Али
Гуллаётган
юрак

МУШУК ҲАҚИДА ИККИ ШЕЪР

1

Амалдордек тажаниг мушук авзойидан, ў
қанотларин юлди битта-битталаб
боққиш хуркак мусича.

2

Тун бўйи ҳовлимда изғилди ёнарқўз мушук,
Юратимни эса
тинимсиз келтирар фирибгар сичқонлар.

* * *

Юратимдан қачон қайтишинингни сўрайин десам,
жойида йўқ
севиб қолган телба ошнингим.

* * *

Йўқ, бу сенинг аксинг эмас,
менимча, дарахт,
сувда юзиб юрган илонлардир баҳайбат.

Товушсиз
товуш

* * *

Бу қандай жой, инсонлар
қандай макон,
қўёққа қарамай уриляпман шамолга?

* * *

Учгим келди,
гўлим, сен сари
капдакнинг пар қанотида.

* *

Сени сифратимдан тополмадим ҳеч,
қўз ўнгимда узоқ яшаётган дўст.

* * *

Болам, сени ўйлаётман мен,
сен-чи, нени излайсан тажани?

* *

Юратимнинг сарҳадсиз уммонида
тўлири шарқирар кўндўз ранглари.

Турсун Али

Гуллаётган юрак

ШУҒЛАЛАР

Кўзларинг остонасида қайғуни кўрдим.

Сочинг толасида кўзим ранги барҳаёт.

Тунни ютиб борар сарғайганча Ой.

Тун уйқусин бузди қарга фиғони.

Отнинг тўғида чайқалади йўл.

Қалбнинг кўпригидан ўтмоқдаман жим.

Аягин, изларимни босмагин, оғам.

Ой билан сайр этаман бу оқшом ёлғиз.

Ичимда, оҳ, қақшаган ҳаёт.

Қалбимдан, муҳаббат, сирғилиб кетаётирсан.

Товушсиз Товуш

Шамоллар йўлидан кетаман тоҳи.

Кўннинг уммонига чўқаяпман шод.

Тегрим узра шамол тош чайнар баъзан.

Овознинг ифори кирди тушимга.

Мен, гилати, эртани бутун кўрапман.

Кўннинг эшитгани очасан ийманиб.

Ёнғилик отида эгарсиз кетиб борар шикаста бир қалб.

Тоникқан кўзларимда уйқисирар тун.

Турсун Али

• ЭНЦИКЛЮПЕДИЯ

Гуллаётган

юрак

СЎЗ ДЕНГИЗИ

Киш.

Дўрмон.

Туманзор кўйнида кезаман.

О, қаршимда,

Шукр Холмиразанинг дала ҳовлиси,

тўғи,

поёнсиз денгизда юзаётган қайиққа ўшар.

Толғин эшак эшаётир Шукр Холмираз.

Чекаётган ситрети

ёнади юрак каби.

Бошида чайласи — шйпта, мисоли насл тожи.

Шукр Холмиразанинг дала ҳовлиси,

тўғи,

поёнсиз денгизда юзаётган қайиққа ўшар.

Хорғин эшак эшаётир Шукр Холмираз.

Сўз тўлқинларининг камалакдек рангин ёллари

оловдай ёнади,

шўъласи ёритар кўлларин,

юзларин,

вужулин.

Сўз тўлқинлари

эркадайди уни паризод янглиғ.

Сўз тўлқинлари узра

эшак эшайди адиб.

У қоядек тик юзадир ўзи бунёд этган Сўз денгизид.

У юзадир,

қадимий дунёга сола қасрига.

Товушсиз

• ЭНЦИКЛЮПЕДИЯ

КЕ • Ю

Саросар туманлар оғушида кезаман.

Толдек кўринади,

Шукр Холмиразанинг яратган қасри.

Ўттин адибнинг эйрак кўлари,

Абдинит қаридан жаранглар сўзлари —

Орзулиги ҳикоялари улкан лашкари.

Дўрмон.

Елнотай туманлар ичра кезаман сархуш.

Чўққи мисол кўринур,

Шукр Холмиразанинг дала ҳовлиси.

Хулди поёнсиз сўз денгизид

юзаётган қайиққа ўшар.

Эшак эшаётир Шукр Холмираз.

Дўрмон...

Турсун Али

•

Гуллаетган

юрак

РАССОМ УСТАХОНАСИ

*Қандай ранглар бу, қандай оҳанглар!
Уолт Уитмен,*

Ола-фовур шахар...

Сервизкор кошона чўнг қаватида,
ажаб дунё — Рассом устахонаси.

Димиққан хонада рангларнинг иси

аччиқ изтироблар бахш этар руҳга.

Дардчи туйғуларга чўмилар вужуд.

Эхтирос уммонида қалқийди дилим.

Хонада қалашган суварат — тасвирлар,
тўё наларнидир бетин шивирлар.

О, қандай ранглар бу, қандай оҳанглар!

Юз-кўзига қора чапланган қуёш,

кўксига доғ тушган ой, ишвакор юлдузлар,

мамалари очиқ — гира яланғоч аёл,

жулдурвоқи кийинган бола,

девдай одам пойида эзгиланган лола,

тилин ямлар қонсиратган шер.

Деворда синган най осиелик,

ярадор куш талиналар кўкка.

Кўзига мунг тўлган тиланчи,

оломонга боқар тиз чўка...

О, қандай ранглар бу,

қандай оҳанглар!

вужудим ёнларар Рассом устахонаси.

Бунда дарё қаби шарқирайди ҳаёт.

Энди,

қаён қочиб кетолгайман мен

кўзим диёрига чўккан ранглардан?

Нотаҳон қизғандим кўзим дунёдан...

Товушсиз

•

Товуш

ТАНХОЛИКНИНГ БИР ЮЗ БИРИНЧИ ЙИЛИДА

Габриэл Гарсия Маркеса

Балки тонг,

қарайман энтикиб атрофта,

ҳеч вақо йўқ.

На шўхчан кушлар парвози,

на-да бўйчан дарاختлар саффи,

атроф чаноқдек бўм-бўш,

уйилган чоҳга ўхшайди дунё.

Куёш борми,

кўринмас,

осмон борми,

туби йўқ.

Тўё ерта зулмат қулочин ёйган.

Балки, оқшом,

қайта қочган юлдузлар?

Ой қайларда санғийди безафо мисоли.

Қарайман энтикиб атрофта,

дунё сукунатнинг чўлидир.

Кулдуэми, ёхуд тун?

Билмайман, не тонг.

Сўзим борми?

Борми овозим?

Ўзим борми?

Балки, овоз пардаларим ютадир шамол.

Балки кўнган ўзимни тўзон?

Мени изланг,

Изланг, жўралар!

Мен, ахир, борманми?

Қайдаман ўзим?

Кулганкамни топиб келманг

тагин сиз мента...

Турсун Али • Бусидеуаот Гуллаётган юрак

ИНАНГУ

1

Мен кўл каби сокинман роса,
ғалаёсиз, тўлкинсиз сувга,
сиз, тош ота кўрманг сира ҳам!

2

Мен осмон тоқида яшашим учун
сени ўлдиршим зарур
илон янглиғ судралиб ўтаётган Вақт!

3

Сукунат кўлини чайқайди
осилган соатнинг чик-чиқи,
шукр, юрак тингани йўқ соатдек!

4

Осмонда куёш бор, қор ёғаётир,
осмон-да совуқ, сенинг қаҳринг каби,
вужудимни тигеяётир.

5

Тун ярмида мени уйотди,
ярқираган юлдуздек,
чақноқ, маръос кўзларинг нури.

6

Кўзларинг ёдуларида
мен ўзимнинг энг дилпир, толғин
сувратимни кўриб қувондим.

7

Ичимда овозсиз йиғи бор.
Қандай қилай, севгилим,
бағримда муҳаббат тили бор.

38

Товушсиз • Товуш юрак

8

Нарини ҳаю, оғрир оёғим,
ёнинг етди дессам, йўл йироқ,
ин мушнинг бенаво тўша.

9

Мен ўзимни алдаб яшайман.
Юк, нақиллар ёлпончиман мен
бу ёлпонни дунёда.

10

Шамолнинг уйида қолдим бу кеча.
Нисиниб ухладим бағоят.
Урчиш тўрт тарафта боқдим тонг чоғи.

11

Нитонингдан отилган товуш
онисирга итқитди мени.
Эйла, сен, қайласан, етмас овозим?

12

Тоқиллатиб умид эшигин,
Кўнглини остоначида жовдираб турдим.
Сабрим жанласи йиртилиб қайтдим кўр кушдек.

13

Кўнглим хурмо берди
кин чилласида,
сонқотган кўксимга бош кўйди куёш.

39

Турсун Али ● Гуллаётган юрак

* * *

Чироқ ўчди.
Хонамга зулмат капалаги қанотин ёйди.
Харён урилтайман сўқир каби мен.
Оламни ёритсанг-чи,
қалбимдаги ботмас кўшим.

* * *

Севгилим, энди мен
овунамдан соҳибжамол масоналар бирла.
Ў, барибир,
улар ҳам малҳам бўлолмайди
синган шохдай кўксим довига!..

* * *

Пат мисоли тош роса енгил,
тош тоғ каби жулда ҳам оғир.
О, икки ўт орасинда
хайрат,
ўзинч шамоли
юратим боғида тўқалдир хазон.

Товушсиз ● товуш

* * *

Эзилб-эзилиб ёққанда ёмғир,
ер юзинга тошиб чиқди чувалчанглар ҳам.
Қини тўлроқ қаврида қолиб кетганлар?
Қини?

Рухим узра ёға кетди савол ёмғири.

* * *

Бир чеккада мунгайган қабрдан, ажаб,
ўниб чиқмиш фаройиб гуллар.
Янроқларига шудринг мисол тўкилли
милвос қалбим ҳам.

Тетрамда-чи, китоб ўқир қадимий дунё.

* * *

Живзо офтобидан сарғайган янроқ,
бошинг узра,
наҳот, келиб қолмиш куз?
Ишонмадим кўзларимга,
ишонмадим сўзларимга.

Биринчи кундир ёзининг эртага.

Турсун Али Гуллаётган юрак

ОЙ КЎЛАНКАСИДА...

Адашган шўъаларга осилиб, сента интилимман,
булутлар чимилдигига бурканган севинч.

*

Туллари қўлоғим деворин бузар
тилини чархлаётган чигиртка.

*

Ой кўланкасида ухлайди бир қуш
қушдан эртароқ уйғонмоқ истаб.

*

Гул баргига бошимни қўйиб,
тонг оттирдим осуда, майин.

*

Оғир йўталди тошбақа шўрлик.

Товушсиз Товуш

КЕЛЖАКНИНГ ТУҒИЛИШИ

Элчи майсаларга бурканган йўлак,
Ҳомилалор аёл — бу қароқўл қўлдан
мисли тўлин ой.
Хушрўй кўринмоқда
меҳрибон фалак,
у битимсол гўзал — илоҳий чирой.

Қаллиғоч ўргилиб
қўнар сочита,
любар юзларида бақийли қуёш.
Насим эрқаланиб,
кел қучоғига,
зеро, тўйчи қушчалар йўлдош.

Пойида анвойи туллар ўйнайди,
қалбида дарёдек
тошадир гурур.
Унинг-да,
шодлиқнинг ўзи қувнайди,
бахт аталмиш тулпор олдда югурур.

Сирли оҳангларга чулганган дунё,
оғироёқ аёл —
йўл босар бардам.
У,
омон манзилга етсин, илоё,
бешикдор дарахтга эврилсин бирдан.

Турсун Али Гуллаётган юрак

АВТОПОРТРЕТГА ЧИЗИЛАР

Ҳали уйғонмасдан янтроқ товушим,
ичимда уйғонар хўрсиниқ.
Уйғонар ичимда момақалдиروق.

Йўқ, занжирсиз ит эмас,
мени каттиқ қопали
яланғоч овозим жимгина.

Телба ҳаёлимнинг ортидан
боравердим сокин ошқиб,
туноҳқор бир меним, билдим?

Бу кеча кўзимга кўнмалди уйқу,
бедор одам жимгина
сўзлаб чиқди, йиғлаб чиқди ичимда.

Товушсиз товуш

* * *

Сени унутимми, қалбдан сўрайман,
кўзим сарҳадига сачар қатра хайқирик,
дилим риштасига илашар оғрик.

Сен ҳаёлсан, бесарҳад ҳаёл,
унутиб бўларми, о, ахир, сени,
юратим тубига чўккан Аёл?

Бас, унутмоқ бўламан сени,
қўрагим устидан ўтали
турсиллаган таниш қаламлар қавми!

* * *

Юлуз янглиғ олисдасан, севтигим,
туриллаб ёнаётган оловдай
ёлирасан вужудим дарахтзорини.

Вақт деворига суяниб,
сени кўп ўйлайман, севтигим.
Айтинг, девор нурамасми, ахир?!

Турсун Али

Гуллаётган юрак

ТАЗОД

Қошида

Нақадар ўжарсан,
эй соҳибжамол,
бўйсунмассан менга ҳеч қачон.
Тиз чўкмасман
пойинта мен ҳам.
Икки ўт ёнлар энди дунёни.

* * *

Юратим
эгасиз уй қаби бўм-бўш.
Сен тарқ этиб кетдинг мени.

Рўпарамга келдинг,
эй олислаб кетган севитгим.
Бироқ сени кўрмайман мен.

* * *

Сенинг нигоҳингда ҳеч ким сезмаган
тиғли найза кўрдим мен.
Во ажабо,
қалбим гулшанида
сен томон талпиниб гуллаётган
хаёл чечаклари
қовжираб сўлди.

* * *

Узоқ вақт изингдан юрдим,
боладай алашим кейин.
Қандай аччиқ,
қандай гўзал
адашган кимсанинг хуркак қисмати?

Товушсиз товуш

НОТАНИШ ҚИСМАТ

Хушбўлган бекат.
Мўл чекасиди
Ушн учратдим мен,
ёнинг, хаёлча.
Чаммоқлар чақнади қалбим қасрида,
пужулдим қамрали
хўш, ҳижон.

Туҳтадим автони.
Ушн имладим,
бесўз боравердик,
иўла эса узун.
Ойиндан узилмас қайноқ нигоҳим,
нечун,
Ушннг чўлпон кўзлари маҳзун?

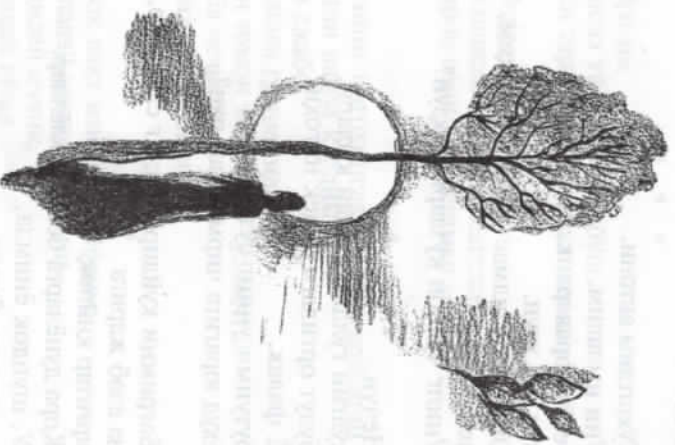
Нечун,
сўлти гуллар сўтлай юзлари,
булут ортидаги ойдек нигоҳи?
Ё фалак,
бутунми ушннг сўзлари,
ёхуд юратига чирмашган оҳи?..

Батримни куйлирар ўтлиг саволлар,
на азоб жарига
ириттар қийноқ,
Қора дунёларга бошлар хаёллар.
У, шундоқ ёнимда,
унсизман, бироқ...

Турсун Али

Гуллаётган юрак

Дарёдай шаҳарнинг асов кўйида,
автодан тушли-ку,
сўзсиз, безор.
О, қаён кетди ў,
хаёт ўйида
қалбимни қақшатиб — қисматига зор?!
Неларни тарк этди ўша кун Аёл?..

Товушсиз товуш

Негай, секиб қолдим мен сени,
сен эси,
сеништа жула ҳам ёшсан.
Қариган кўларим,
нажжирон сочларинг сийпагар,
ўртада масофа бунчалар узун?..

Кулча юзларинг ўпар эдим мен,
оҳ, ўшал бўсалар, мени
иттироб дўзахида куйлирар беҳал.

Бир бора мени ҳам ўйлайсанми, айт?
Эй оқбилак қорақўз,
юратги шодликка тўлган паризод.

Гарчида, тош бўлсанг ҳам,
қўнглингни забт этман бир кун,
моҳримдан симобдай эригай тош ҳам.

* * *

Гуриллаб ёнмоқчи бир оловсан, сен,
кўнларинг қаридан чақнар аланга,
тутунсиз ёнади сийналаринг, о.

Менинг-да қалбимга соласан оташ,
тулханта айланар совуқ вужудим,
энди чатнаган дунёга ўхшашим тайин!

Турсун Али

Гуллаётган юрак

* * *

Роса узоқ йўл юриб,
сени тоғлим,
тошаним ростми?
Жимгина қарайман тоғталган Гўлта.
Адоқсиз эртакка ўхшайди умрим,
унда сен борми?
Юзларингни сийпапар қўлим.
Ухлатган сулув аёлининг
дарё сочларида чўмилимок,
оҳ, нақадар гўзал.
Туйғуларим бағридан
сени тоғлим, ниҳоят,
бизлар бахтли бўламиз фоят.

Товушсиз товуш

* * *

Тижир сўқмоғида
сени тоғлим-у йўқотдим,
йўқотганим ростмикан, ахир?
Филикдан сўрайман
оғробдай ёниб.
Қаплагим,
ина сен-ла учрашдик,
кел, мен билан қолгил,
аноржор мисоли
порлар юратим.

* * *

Нақдлар узун,
нақдлар баҳайбат,
ёнизлик қўшини.

* * *

Турсун Али • Гулгаётган юрак

* * *

К.га

Севиклигим,
сени ташлаб кетдим мен,
улоқтирилган гул мисоли.
Мен энди ёлғизман
бул ёруғ,
бул қоронғу дунёда.

Ошёнидан учиб кетган лочиндай,
сени ташлаб кетдим.
Қаён кетдим,
ё Раб,
ўзим ҳам билмасман.

* * *

Бизлар учрашдик,
ў, кундуздек ҳайқириб.
Хайрлашдик
тун қаби соқин.

Энди,
сен йўқсан,
сен йўқсан менинг ёнимда.
Мен эса,
антикиб,
антикиб,
сочларингни силайман, севагим.

Овозим кўланкаси

Мансур шерьлар

Шерьит,
мени кечир.
Сенинг барча қонунларингга бўйсунолмайман.
Шерьит,
сенинг измингда — темир йўлда юрсандай
нормок йўғ.

Турсун Али

Гуллаётган юрак

ЯНГИЛИК

Шерият...

Мен сени севаман.

Сен энг гўзал,

энг ҳаёли қизсан гўё.

Сен менинг ишонган тоғим,

яшнаган боғим.

Сен менинг танҳо ёримсан,

боғимсан.

Сен менинг боримсан.

Йўғимсан...

Йўғу боримсан...

Шерият,

мени кечир.

Сенинг барча қонунларингга бўйсунолмайман.

Шерият,

сенинг измингга — темир йўлда юртандай

юрмоқ йўқ.

Зотан,

туйғуларни тулпор каби

жиговлаб бўладими?

Эхтиросни қўл сингари тиниқдай нечун?

Сўзларни маҳбус каби

қамоққа солмасман.

Ахир,

шoir сўзи қуш каби эркин,

бемалол парвоз этмасми юракдан юракка.

Шерият...

Эркин ярамолгинг,

эркин яшамолгинг шарт,

сен менинг қонли юрагимда...

Товушсиз товуш

ЎН САККИЗ ЁШЛИГИМ

Ўн саккиз ёшлигим...

Энг махсус, энг шодон мавсум.

У югув келган муссофирлик кўчаларида.

Тонинг.

Тирноббоши маҳалласи.

Йонин берк кўчалати ижара уй.

Биринчи қишлоқлари янглиғ дарвозани очиб охишта,

иниминиб қирган, торғиниб чиққан ўн саккиз ёшлигим.

Қондон соҳиб вазмин инсон,

отамининг биролари,

Аммулла ота паноҳида кечса-да,

ўн саккиз ёшлигим,

онини аъжолари шажарасига кеч ўтказилган ниҳолдай

қонининг, қимтинган кечмиши.

Ўн саккиз ёшлигим...

Ташкир шериятта шайдо юратим,

инимам ҳолли гулгунаҳасин севган,

қар нирқилди ули орлик кўрдан.

Ўн саккиз ёшлигим...

Ўн саккиз ёшлигим...

Ўн саккиз ёшлигим...

Бешор.

Ўн саккиз ёшлигим...

Ўн саккиз ёшлигим...

Ўн саккиз ёшлигим...

Ўн саккиз ёшлигим...

Ўн саккиз ёшлигим...

Турсун Али

•

Гуллаётган юрак

Пушкин, Некрасов, Лермонтов,
Қаҳҳор, Ойбек, Миртемир...
Эй, қанча-қанча кўлма-кўл ўқилган,
нодир китоблар...

Ўн саккиз ёшлигим...
Овозим ва умрим етмайди сира.
Ўн саккиз ёшлигим...
Кундуз ишлаган.
Оқшом таҳсил олган кечки мактабда.
Шўх-шаллод тенгқурлари бирла қизларни остонасигача
кузатиб кўйган.
Тунлар шеър машқ қилган.
Абдулла Орипов "Митти юлдуз" и Хужрасин чароғон
этган.

Ўн саккиз ёшлигим...
Анорзор ховлисин кўмсаган.
Тўпроқ кечпан кўчаларин соғинган.
Пахта далагарин изтироб билан эслаган.
Соғинчидан анор доналаридай бағри ситилган...
Танасига исмин битган дарахларин соғинган.
Гоҳ сокин,
гоҳ саркаш оқувчи ариқларин кўмсаган.
Ўн саккиз ёшлигим...
Марҳума онасин қайта-қайта тушида кўриб,
кўзларидан ёмғир ёққан,
юратаида гумбирлаган момақалдироқ,
чақнаган чакмоқ.

Товушсиз

•

Товуш

Ёнтоқ илдиридай — ўйларида отаси...
Рутубат тунлар укалари ила тотли сирлаган.
Юлдузлар-ла бўйлаган...

Ўн саккиз ёшлигим...
Умримнинг энг маҳзун, энг шодон мавсуми...

Турсун Али Гулдаётган юрак

* * *

Оқ ёмғирлар ёғар юзларимга,
кўзларимга,
сочларимга,
ёғар осмоннинг меҳр-саховати,
инъоми бўлиб.
Ёр зулфидай
қуйилар бўйнимга,
кирар бағримга,
шифобахш ифр таратар димоғимга.
Оқ ёмғирлар ёғар
муҳаббат бўлиб юрагимга.

Оқ ёмғирлар ёғар,
ёмғир остида
қишлоқдаги ўғилчам кўчаларин кўкка чўзганча:
“Ёмғир ёғалоқ, эчки соғолоқ”, деса
чучук тилчаси билан
осмонга қичқираётир,
заминга сиймаётир.

Кувонч бўлиб оқ ёмғирлар ёғаётир.

Ильяс Нурсултан Товушсиз Товуш

КҮНГИЛ ДАРСХОНАСИ

Иброҳим Ғафуровга

Китоб жавонимни титкилайман.
Ярқ этган чакиндай кўзимга тўқинар:
“Тўзалиқнинг олмос қирралари”.
“Унутилмаган боғ” яшнар юратим лашт-дагаларин.
Бунда Усмон Носир ёниб шерь ўқир.

Китоб жавонимни титкилайман.
“Жозоба” оҳангларда шерь ёзар
“Она юрт куйчиси” устоз Миртемир.
О, эл шоири мисрлариди
“Ёнар сўз”, “Юрак аланга”...

Китоб жавонимни титкилайман.
“Прозанинг шоири — Саид Аҳмад”.
“Уфқ” бағридан термилар хушчақчақ,
маънос кўприк солур
дилга “Лириканинг юраги”.

Китоб жавонимни титкилайман.
Ўғли кўзларимда “Эл эркинлиги”.
Ёлғиз Оллоҳимга “Илтижо” айлаб
дилимни уйғотар “Ҳаё — ҳалоскор”.

Китоб жавонимни титкилайман.
Бувоқ Достоевский бирда
ўз тилимда сўзлашурман,
руҳиятим синар чиннилай чил-чил.

Ў, Хемингуэй Навоий тилида сўзлайли бийрон.

Турсун Али

Гуллаётган юрак

Китоб жавонимни кўмсайман.
Рухим денгизда кўтар "Қиёмат".

Бошим узра кезар

"Чингизхоннинг оқ булути".

Юратим дарсхонасига кирар
Мапассан, Нозим Ҳикмат.

"Дизим" бахш этар "Сурур".

Ох, жонимни ачитар ярадай
Нитшенинг "Зардушт таваллоси".

Китоб жавонимни титкилайман.

Тиллашурман

коғумбиялик буюк Габриэл Гарсия Маркес билан.

Авлиё каби

мени юксаттирар осмон сари

"Конфуций ҳикматлари"...

Китоб жавонимни титкилайман.

"Ям-яшил дарахт" соясида

етмиш ёшли донишманд Иброҳим Фафур.

Унинг ям-яшил кўллари тўла китоб.

У дунёга боқадди

нигоҳлари ям-яшил.

Ям-яшил кўшамдай унинг борлиғи.

Товушсиз

товуш

ЎХШАШЛИК

Куз...

Сен сари боряпман.

Қадамларим еллар каби илдамлашар саросар.

Затфарон япроқларинг янглиғ
тўқилоқда қариган сочларим.

Шарқираган сувларинг тиниққан мисол,
жўшқин туйғуларим тинмоқда.

О, шамолнингдек бағримда увиллар шамол.

Узун-узун ёмғирларингга ўхшаш ёмғирлар

ёғилар вужуд-вужудим қаридан.

Ҳаволаринг каби кун сайин совимоқда олов юратим.

Куз...

Сен сари боряпман яқинроқ.

Кечиккан баҳорга ўхшайсан бунча?

Куз...

Кечиккан севитга ўхшайсан.

Куз...

Турсун Али ● Гуллаётган юрак

КИШ РҲХИЯТИ

Киш... Совили кунлар.
Бемор хайларидай
чўзилди яхлаган тунлар...
Кор бутун борлиқни
гўё кафанга ўраган.
Хатто, она инсоннинг дарахлар
кора қаргалар хайсчан ўлтирар
кўлиниб қараёт.
Бир кечада сочи оқарган одамдай
оқарган дарахларнинг
хувилар баери.
О, не-не қоракўз қушлар
учиб кетган
илиқ уммонли ўлкаларда.
Бутун хувилар дарахлар,
хувилар теваратим.
Хувилар юратим менинг.
Киш... Совили кунлар.
Бемор офриқидай
чўзилди яхлаган тунлар...

Товушсиз Товуш ●

ХАЙРОНЛИҚДА

Барвақт ўйондим.
Йўл олдим улкан шаҳарга.
Кўчалар жимжит.
Хувилар Ҳажон.
Хувилар Юратим.
Темир излар ялтирар совуқ,
гўё яланоч ханжар.
Тобутсиз майитдек дарахлар.
Апрофимда майсалар синиққан — етим боладек.
Девқомат биноларнинг кўзлари юмилган,
ер ютса парвойи палак!
Мудроқ туядай
серрайтан ошхонага қираман олишиб.
Ҳаммаёқ бетартиб,
айқаш-уйқаш.
Ҳар жой-ҳар жойда шишалар
ухлар оғизлари ланг очик.
Сигарет қолдиқлари ётадир ҳасратимдай сочиник.
Тонгги шаҳар
кўрпага бурканмай ухлар,
чарчаган,
толдиққан,
сочлари тўзиган фоҳишайдай...

Турсун Али

Гуллаётган юрак

ЎТАЁТГАН ЛАХЗА

Ўтаётган лаҳза,
Ўтаётган кун...
Ўтаётган йил.

Жуда узун,

жула қисқа умр.

Йил фасллари инсон умрига ўхшайди.

Табиат ва инсон бир-бирига уйқаш,

бир-бирига уйғун.

Шеъринг салтанатининг буюк полшоҳи

Навоий ҳам

инсон умрини тўрт фаслга қисқартган.

Мен ушбу сағрларни ёзаётганимда,

шундоқ деразам ортида

шивалаб ёмғир ётарди.

Муңгайган дарахларнинг

сўнги заъфарон япроқлари ивиб,

кушлай учиб лойга қоришар.

қаргалар қангиллаб чақира қорни.

Шалабобо мусича айвонимда патларин тўзғитиб

куртишга интилади.

Бу манзара мени

озир ўйлар гирдобига олди.

Кечагина адиб Саид Аҳмад

саксон етти ёшида оламдан ўтди.

Гарчи,

кишининг илк кунлари бўлса-да,

эхтимол,

унинг умрида киш аллақачон

ўз ҳукмини ўтказиб бўлганди...

Балким,

умр йўлдоши латиф шоира

Сайда Зуннунова оламдан ўтганида

алиб умрида ҳам

киш ҳокимликка ўтгандир...

Балким,

Товушсиз

Товуш

соч-соқоли қордай оқарган дамлар
унинг дунёсида киш кезгандир...

Балким,

туйғуларни, эҳтирослари тинганида

адиб умрида киш барқарор бўлгандир.

Балким...

Деразам ортида ёмғир ётар эзгин-эзгин.

Тобора тўлиб борар ўқсик юратим.

Кўзларимга қириб келар

олтмиш икки йил яшаб ўтган

устоз Рауф Парфи.

Во дариф,

балки, шоирни шеър изғироби қийнаган.

Балки, уни илҳом париси хижрон ўтида ёндирган.

Балки, уни сукунат ўз қабристонига дафн этган.

Балки, шоирни ўлим сонинчи олиб кетган.

Балки...

Мен ушбу сағрларни ёзаётганимда

ташқарида ёмғир

қорта айланнишга шайланар эди.

Ўтаётган йил

кўзим олдида бир-бир

кино тасмасидай ўтди.

Бир нечта шеър қоралабман.

Бир кучоқ китоб ўқибман.

Таржима дафтаримда япон адабиётидан

бир қанча шеърлар ўзбекчалаштирибман.

Эски шеърларимни қайта-қайта ишлабман.

Ҳаммасин жамласам,

“Ой апроғи” номли

янги шеърини китоб тайёрлабман...

Ўтаётган йил

Ялдо кечасидай жула узун,

киш кунидай жула қисқа.

Турсун Али

•

Гуллаётган

юрак

ОВОЗИМ КЎЛАНКАСИ

Сен бетобланган кун...
 Тоғлар каби
 офир ўйлар гирдобига
 гоҳ харсангдек чўқдим,
 гоҳ қалқидим пўкак мисоли.
 Гулим,
 овозинг ярадор куш.
 Гўё тиланган,
 хириллар овоз.
 Палағда-алағда сўзларни тушунинг оғир.
 Эй нафис, гўзал овоз!
 Қайдасан?!
 Хайқирдим, дунёни тутиб ларзага.
 Дентиздай чайқалдим.
 Синмас бошимни тошларга урлим нолон.
 Баҳайбат ит тирнади руҳимни.
 Қуранг туман кўмди очунни.
 Дилим дунёсин тоғтали қора айғир тўёқлари.
 Ўрмагади вужудим аро қоракурт.
 Сен бетобланган кун ўйлим,
 тирилдим бежон, берух.
 Эй нафис,
 ифор бўйли овоз, қайдасан?!
 Дунёни чулғайди,
 менинг-да мажруҳ овозим.
 Овозим кўланкасида эзилдим,
 узок эзилдим.

Товушсиз

•

Товуш

БОЛАЛИК

У
 ташқарига эшикдан эмас,
 деразадан чиқар отилиб.
 Ичкарига отилиб эшикдан кирар.
 У
 ўрик шохиди
 кушдан кўра эркинроқ қилар ҳаракат.
 Қишининг қора совуғида ялангбош,
 ялангтоёқ
 музлаган қорларни синдириб борар.
 Тўлқин-тўлқин сувлар юзида
 балиқлар ила
 юзини айлар рақобат.
 Жарлиқларга шерваччадай ўзин итқитар ёвқур.
 Қизғалдоқлар очилган томлардан
 сакрар қоплондай.
 У
 жула енгил,
 ҳаволардан-да енгил.
 У
 боласи, ахир,
 она табиатининг.

Турсун Али

Гуллаётган юрак

ШОВВА¹

Ховли етагидан катта арик оқар.
Арик лабида бўйчан тераклар,
қари тоғлар.
Димоққа урилар ялпиз бўйлари.
Сув юзида ўйнар капалаклар,
сўзанақлар.

Шундоқ,
пахтазорга туташган жойда
шовва шовуллар.

Унда
менинг яланғоч болалигим
қанча-қанча кулчаларин
қилар “оқизоқ”.
О, болалигим оғзида
эритан лаззатли кулчалар,
ширин кулчалар...

Воҳ,
қайси кун шоввадан
кулчамни оқизиб кетди арик.
Ортидан болалигим чоғли кува-куваляб.
Оҳ, ўша-ўша шоввадан
олистаб кетди болалигим.
... Бугун катта шаҳар четида
болакай қичкирар
сочлари оппоқ,

“Ҳей шовва,
шовважон, қайдасан, шовва...”
Бироқ, садо йўқ,
садо йўқ...
Садо...
Садо...

¹ Шовва — катта ариқларда қўлбола тўсиқ, тўғонча.

Днгарган туйғулар

Улкан боғ.
Оқ яқтаси боёбонин эса,
милтиги йўқ қўлида.

Турсун Али

Гуллаётган юрак

ТЕПАЛИК

Болагитим кечган уйдан сал нарида
туядай

дўмайиб турар тепалик.

Оҳ, ўшал тепалик
ортида тенглошим —

ака-ўка Иброҳим ва

Мадаминнинг уйи бўларди.

Улар ила дўст,

нақадар иноқ эди болагитим.

Тепалик бахш этарди бизарга сурур.

Ўша кезлар тепалик

завқ-шавққа тўларди лиммо-лим.

Тўзал кечар эди қанча кундузлар...

Иброҳим севарди шевритини, севарди жула.

У севарди

капалакни, севарди гуларни.

Севарди кўллати баликларни.

Қўшиқ куйлар эди Мадамин.

У куйларди маҳзун, маънос...

Куйларди...

Эвоҳ. Турди хола кейинчалик ўғилларин

ишонмай кўйди еру кўкка.

Чакириб, бакириб

тепалик бағридан кетарди юлиб...

Армиядан телба бўлиб келгач тўнғичи,

кейингисин

тулаган бўлса-да хизмат муллати,

кайтмагач уйга, ғалати бўлиб қолди Турди хола.

Товушсиз Товуш

Гоҳ-тоҳ бўзарди,
узун улур эди она бўридай.

Воҳ, бир оқшом қип-қизил тўшаққа буржаб,
фожа олиб кетди Иброҳим, Мадаминни.

Ўшанда

бугун қишлоқ қалқни изтироб уммониди.

Турди хола

ўз фарзандларин болта билан чопибди,

деган ваҳимали

шивир-шивир юзли қишлоқ узра ёғирдан оғир.

Мен, ўша-ўша, болагитимни
йўқотиб кўйдим.

Балки, ўшанда тепалик

бағрига сингиб кетган Болагитим.

Турсун Али
•
Гуллаетган
юрак

БОЛА, АСКАР, КЕЛИНЧАК ҲАҚИДА ҲИКОВ

Боғалик йилларим...
Бизнинг тор кўчага
ҳарбий кийимда,
кўзлари қоп-қора,
бугдойранг бир аскар келди.
У ўғирликка тушган одамдай,
нетадир чўчиб,
ийманиб,
апрофта аланглаб,
мени имлаб:
“Биласанми, — деб сўради, —
Дола опанг уйини?”
“Қўшимиз Ҳанифа холанинг келини”, —
дея кўрсатдим зантор дарвозани.
Шунда аскар юзлари
қизарди анор каби.
Чакнаб кўзлари,
нетадир шивирлаб олди лаблари...
Сўнг у
қалтироқ кўзларин
қўйиб елкамга,
хат яшириб қўйнимга,
синик товуш-ла:
“Бергин, — деди, —
Дола опангни ёлғиз ўзига”.
Мен бўлса,
нималандир қувониб,
хатни тулдай авайлаб,
тутдим Дола опам қўлига.
У хатни олган дам

Товушсиз
•
Товуш

Ўқиб,
кўзларига суртиб,
инглади ўқиб-ўқиб.
Сўнгра қучоқлаб мени,
ўпиб юзларимдан,
кўзларимдан,
сўради овози титраб:
“У кетдимикин?
Элгасанми хат ёзиб берсам”, —
дея кўзларимга тикили илтижо ила.
Ўша кундан мен аскар ақали
ва чиройли опали бўлиб қолдим.
Энди ҳар кун
келинчак опам уйида
унинг сепларига,
йўқ, сепларига эмас,
чаросдай қоп-қора кўзларига,
қирққоқил сочларига,
узун-узун киприкларига,
атгас кўйлақларига боқиб тўймасдим,
кетмасдим қошидан.
Бир оқшом,
чиқмайди эсимдан сира,
яна учратдим мента юлдуз берган акамни.
У мени қучиб, эркалаб,
“Опангни ‘чакиртгин”, — деди-да,
ўзи бўлса кетди дала томон...
О, ўша кун улар,
қари тутлар панасида
шивирлашди узоқ...
Ўшанда келинчак опам елкаси,
нетадир титради дир-дир.

Турсун Али

Гуллаётган

юрак

Кипритига тизилди мунчоқ-мунчоқ ёш.

Мен чилолмай
келинчак йиғиларига,
уларни тарж этиб,
уйга чоғиб,
бурканиб олдим кўрпата...

Эрталаб кўз очсам,
кўшимимиз Ҳанифа холаининг
учар эли ҳовлимиз узра овози:

“Ер юткур келиним қочибди
шаҳарлик бола билан”, — дея
қойирди, қарғарди Лола отамни.

О, ўшанда илк бор
кулоқларим шанғиллаб,
зиркираб кетди юратим.

Илк бор босди вужудимни титроқ,
неталир бурканиб кўрпата,
йиғладим узок...

Йиллар ўтди,
бўй чўзим
юксак орзуларнинг беланчагида.

Бирок,
учратмадим бошқа
кўшимимиз келинчаги
Лола отамни.

Товушсиз

Товуш

Кўл

Болалигим ўстан ҳовли этагида кўл бўларди.

Суви шу қадар сокин,
тиник эдики,
ёз осмонига ўхшаб кетарди.

Кўлнинг қирғоғида
энам қаби бўқчайган толлар
яшил сочларини
сувга чардди.

Кўл ўртасидаги қаминшор
хилқатдай чорлаб болалигимни шовулар.

Ўша кезлар
мовий кўл бағрига шўнғирди болалигим.

Кумуш тангаларини кўз-кўз этаётгандай,
кўкка салғирди ялт этиб баликлар.

О, кўл бўйлаб
баликлар-да сузишарди болалигим...

... Букун ўшал кўл,
ўшал баликлар йўқ ҳаёт уммонига.

Бирок,
хотиротим кўлида ўшал баликлардай
сузиб юрар ҳамон болалигим.

Ўқтин-ўқтин
ўшал баликлардай
болалигим салғир хотиротим осмонига.

Турсун Али

Гуллаётган юрак

КАРИ ТОЛ

Деразам ортида ёлғиз кекса тол,
Ниҳолик пайтларидан кесилмаган ҳеч,
Орочлари ўсади ёйилиб,
Барглари, о, нақадар куюк,
Мен
ҳар тал унга тикилсам,
руҳимнинг шодмонлик қуфлари кетар очилиб,
у
шамолларда солганиб,
еллар нафасида тебраниб ўсар.
Бу кун,
кузнинг илк куниди
толга тикилсам,
унинг зантор барглариға
орабди сариқ ранг.
Оҳ, уни кўрдим-у,
юратимдан тўкили нимадир.
Билмадим, нимадир...
Балки, у
кекса толининг сарғайган баргларишир...

Товушсиз товуш

КАТТА ЖИЙДА

Болагитим кечган кўча
Ёқалаб ариқ оқали.
Ариқ бўйида,
осмон билан
сирлашаётгандай
серпўстюк,
серсоя жийда чайқалар...
Ўрағлар сувларни ютгани каби
жийдани йиллар ямлаб-да кетли.
... Букун ўша жийдалай
нуроний манзилга кўчмоқда умрим.
Узун умрим ичра
ўша жийдалай
дарахтни кўрмалдим сира.
Энди тушларимга
аждошларим эккан
Катта жийда кирали.
О, бунчалар яқин,
бунчалар олис
Болагитим дийридаги Азамат жийда.

Турсун Али Гулгаётган юрак

ТУРНАЛАР

Дўрмон боғларида заъфарон куз.
Фалакда турналар нолаеси.
Балки,
улар ҳам
мен каби юракларин
ташлаб кетаётирлар.
Ахир,
Кува анорзорларига мен
юракни қолдириб келганим.
Оҳ, менинг юрагим,
анор оғочлари шохда
ёрилган меваси каби
илиниб-илиниб қолиб кетган-ку!

Товушсиз товуш

ЁЛГИЗ ЯПРОҚ

Кеч куз.
Қаршимда эна тут.
Қампир юзига ажинлар
тўё унинг танасига кўчган.
Эна тут, эна тут,
метин шохларида Болагитим ўстан.
Меваларин қушдай чўқилаб —
чўқиб еган Болагитим.

Кеч куз.
Эна тут новчаларида
сарғайган ёлғиз япроқ.
Беҳол титрайди,
шамоллар чанг солар.
О, эна тут,
бағридан қўйғиси келмас ёлғиз япроғин.

Кеч куз.
Эна тут муңлиқ онадай
яланғоч панжаларин
осмону фалакка чўзиб тикилар.
Ёлғиз япроқ тўлганар,
ўртанар бетин...

Турсун Али • Гуллаётган юрак

* * *

Кеч куз.
Намозшом.
Ховлида сукунат мулрайди.
Дарахларнинг заъфарон япроқлари
совуқ шамол чангалида титрайди.
Куниниб айвонда —
хассаса таянган кўйи
конталаш уфққа тикилар,
соқоли даялаклек опшоқ чоғи.

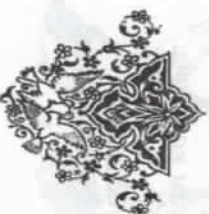
* * *

Уйимнинг шундоқ ёнида,
кўзим ўнгиди —
битматан уй бор.
Унга тикилсам,
ичимдан нимадир япроқдай узилар.
Рухим уйи вайрон —
бузилар.
Ёмғирлар ёғди эзиб деворин.
Ҳали уйнинг эшик, деразалари йўқ.
Ховлисиди суви қуриган қулуқ.
Бағрида шамоллар эсди сарин ва аччиқ.
Томи узра не-не қорлар ёғди.
Тунлар уйни маскан этади қоронғулик.
Қулузлар сукунат домига тортиб кетади.
Эй воҳ,
хар гал уйга тикилсам
руҳим уйи кетар бузилиб...

Товушсиз • Товуш

ЖАВЗО, 22, 1994 йил

Букун шамол, тўзон учириб кетди
бизни осмон-фалакка.
Биз шамолу тўзон этагида,
қоп-қора булутлар кўйида кезлик дарбадар.
У ерларда чақмоқ гуллади.
Ёмғир шаррос қуйди
бошимиз узра.
Ў, ўша кез
Хумо қуши
қанотларига олиб бизларни
ташлаб кетди она заминга.
Энди мен,
Тулим,
боғаларим,
ўшал қуш изларин
кўмсаб-кўмсаб яшаймиз сокин,
умидвор.

Турсун Али Гуллаётган юрак

АТИРГУЛ

Ховлимда атиргул,
муаттар бўйлари оқар тўлкинланиб.
Бахмал либосда нақашар гўзал.
Тикилсам тунда мен,
мудрок туйгуларим кетали жўшиб.
Атиргул пойига дарёдай оқаман,
эрка шаббодалай гулни силайман,
ўламан,
кўчаман.
Сўнгра бошқа одам бўлиб келаман қадим дунёга.

Эрта тонг.
Шаҳар олар мени бағрита.
Атрофга қарайман турфа хил гуллар.
Бир-биридан гўзал,
бир-биридан анвойи.
О, бўйлари маст қилар.
Билмайман,
қай гулга тикилсам,
эрташар ортимдан масрур.
Гулни узаман-да,
хиллайман димоғим қонгунча.
Кейин-чи,
итқитиб кетаман бешафқат,
шодаси бўзилган дурдай унғуиб.
О, бу ширин,
бу ачиқ умрим ичра,
кўрадим мен не-не гулларни.

Товушсиз Товуш

Қай бирларин севдим,
ўртандим,
куйлдим.

Қай бирлари хотирам боғларида кетанлар сўлиб...

Ховлимда атиргул мавжланар кечая кундуз,
қандай унғутай уни?!

Ахир, умрим дарёсига кўшилиб оқар.

Атиргул — умрим гули атиргул.

Турсун Али
Гуллаётган
юрак

*

*

*

Бунча нурсиз Ой?
Ёниб битган олов юзини
кул боستان мисоли хира?

Бир сўз ишқила
вужудим ёнмоқда, ишон, чирсиллаб.
Ой бўлса сўниқ кўзларин
Қайалир тиккан.

Хей, Ой,
кел, ёлвораман.
ёнаётган вужудимдан олтин аланга.
Сўнг ёрит
дунёнинг зулмат кечаларини.
Ёрит,
нажотта зор
инсонларнинг қоронғу кулбаларини.
Ёрит,
қай бир инсонларнинг кўнгилларини.

Эй Ой,
менинг бир сўз илинжида
борлигим ёнмоқда ловуллаб, ишон.

Товушсиз
Товуш

*

*

*

Бол,
Мирполат Мирзо хужраси.
Мен унга яқинлашсам,
шеърининг сарин
овозин эшитаман.
Уша овоз олиб кетар мени
Туркистон кенгликларига.
Уша овоз қанотларида
бутун Туркистон
қайр-қарига кетаман сингиб.
Уша овоз,
қанотлари олиб борар мени пирим,
Аҳмад Яссавий бошига.
Уша овоз қанотлари,
бошлаб борар,
Миртемир қошига.
Эй эзгуликлар сари элгучи овоз,
сен,
тинмагин кундузлар куёшдай.
Тунлар Ой
қулаётган оппоқ кўшиқдай.
Токи,
токи,
сени,
тингласин замин у осмон.

Турсун Али Гуллаётган юрак

ВАРРАК

Осмон тўла варраклар,
Қани сенинг варрагинг?
Фафур Фулом.

Навбахор шамолидан
Укам қалбида сурур,
томма-том елиб варрак учиради.

Шунда менинг
қалбимда хотиралар уйғонар,
варрак учирган кезларим эслайман энди ёлғиз.

Бир варрак ясагандим,
йўқ эди ҳеч мисоли,
олиб кетди шамоли иппи узиб кўлимдан.
Тагин ўша варракдек бир кун замон шамоли,
оҳ, илк севгини олди қисмат йўлидан.

Навбахор шамолида варрак учирай Укам,
ёдимга менинг тушар ўша танқис варрагим.
Кўз ўнгимдан кетмайди илк муҳаббатим ҳеч,
варрак учирай Укам,
ёнар,
йиғлар юрагим.

Товушсиз Товуш

* * *

Осмон сукунат кўли...
Ногоҳ гага қушлардай
тўғир қора булутлар,
Ногоҳ,
мудраган фалакни уйғотиб,
гулдирайди момақалдирик,
Нур қилич-да,
ёпирилган булутларни нимталаб,
югуради чакмоқ...
Момақалдирик селоси,
чакмоқ шўъласи — чопқир қиличда
томир отди менинг кўнглим ҳам!

Турсун Али

Гуллаётган юрак

* * *

Улкан боғ.
Дарахлари ям-яшил.
Учиб келиб олисан,
унга кўнар,
меваларин чўкир,
турфа хил,
турфа ранг кушлар.
Улкан боғ.
Ок яктакли бобонин эса,
милтиги йўк кўлида.

ЭРКИНЛИК

Мурзога

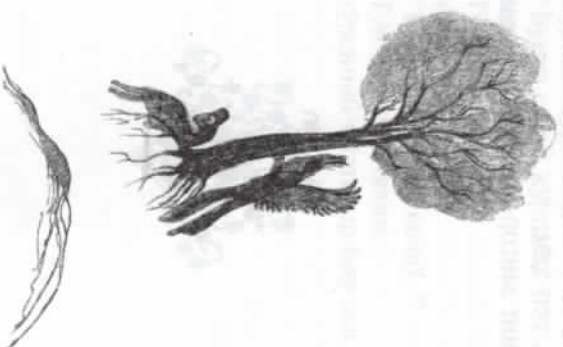
Такир йўл.
Унда бир тушпор,
еллар каби елиб борар бежиллов.
Унинг янтроқ тўғқлари остида
чақнайди чақмоқ.
Ёлларини тарайди шамоллар.
У кишнаса,
титраб-титраб уйғонали
олис-олис тоғлар ҳам.

Товушсиз товуш

КАЙФИЯТ

Мен бу кеча ухлогимай бедор,
ён атрофта қарайман маънос.
Тун бағрини қуршаган туман,
унсиз шарпа кезинар ёлғиз.

Мен бу кеча ухлогимасман ҳеч,
о, юрагим уйи зимистон.
Томиримда ғашлик илони,
очилмаган кўнгилида бўстон.

Турсун Али Гуллаётган юрак

ЯЙЛОВ

Бу ерда,
Зантори кўйлақлар кийиб,
Ястаниб ётади яйлов.
Бу ерда,
Кундуз-да
кияди зантори либос.
Хилпиратиб зантори рўмол,
бу ерда ўйноқлар шабоба.
Агар,
агар,
шоир бўлсанг,
кел, сен ҳам,
Рухинг зантор туйғуларга қолади чўмиб...

Товушсиз Товуш

* * *

Тун ярмидан отган,
хонада ёлғиз аёл.
На ўйку бор кўзларида,
на-да ҳаловат.
Деразадан боқар аёл,
мўлтираб,
жовириб.
Ташқари зим-зиё.
Кўринмас негашир
Ой ҳам бу кеча.
Кўрпага бурканар аёл:
“Бунча совуқ кўрпа?..
Атрофга қарайди.
Тўрт девор ичра
кўрар ўзини:
“Бунча совуқ бу кеча?..
Тун ярмидан отган,
хўрсиниб мўлтирар бир аёл...

Турсун Али

Гуллаётган юрак

* * *

Бас, кел, энди хайрлашайлик,
тинсин чигал ўйлар тирдоби.
Етар, ахир, шунча жимжитлик,
огир, ахир, сукут азоби.

Қара, осмон — зулмат бус-бутун,
бошимизда на юлдуз, на ой.
Сени олиб кетган фаллор тун
қалбда қолар мангу, ҳойнаҳой.

* * *

Бужун кўролмалим сени, паризод,
кўнди юратимга андух кушлари.
Рухмининг осмони қорайди беҳал,
мени тарк айлади эсу хушларим.

Йиртар вужудимни соғинч тирноғи,
боққил, борлигимдан сирқирайдир қон.
Кўзларимга парда тортган қоронғи,
йўқлик дунёсига кетдимми бежон?

Товушсиз товуш

* * *

Осмонимда илондек тўлғонар чақмоқлар,
кўксимда талотум — момақалдиروق.
Бошим узра
эшилган ип каби ёғмоқда ёғир.
Эй сен,
мен рад этган, паризод,
пойингда тулабди йўллар.
Эҳтимол,
ич-ташингда барқ урур баҳор?
Шунданми,
зангор қалдироғчлар бошинга кўнгай.
Эй бахт арзандаси,
юратим яраси,
хайҳот,
менинг кўркам дунёмда
энди куз
қовжиратган кўшигин кўйлар.

УЧРАШУВДА

Ўша кеча...
Нитоҳларимиз кучоқлашди.
Тилларимиз
сукунат қошида сақлади одоб.
Бироқ лабларимиз
суҳбат қурди узок
Муҳаббатнинг эрка тилида...

Турсун Али

Гуллаётган юрак

* * *

Бизни алаштирар тизгинсиз йўллар,
алаштирар кема бошқарган дарра
ва кўрошин рангли туман.
Алаштирар жаннат мисоли боғлар,
викорли тоғлар.
Алаштирар фусункор туллар,
алаштирар Куёш,
алаштирар Ой.
Бирок, алаштира ёмон узун соч,
коракуз қизлар,
жула ёмон,
жула отир алаштира шоирлар.

Товушсиз товуш

* * *

Бир кун
бағриниғизга елиб бораман,
хей,
менинг қон ютган анорзорларим.
Соғинч ўтларида бу кун ёнаман,
Эй,
сиз дийдоримга интизорларим.
Бир кун
бағриниғизга елиб бораман.
Анорзор боғларим,
билмайсиз,
сизлар,
соғинчда менинг ҳам
бағрим дахта қон,
ўзимни отанман тирик ўтларга.
Бир кун
кайтмасам, бас,
безабон,
бежон,
хей,
менинг қон тошган анорзорларим.
Куз ёш ила
қонга тўймаган ердан
туркираб,
ловуллаб ётар анорзор.

Турсун Али

Гуллаётган юрак

* * *

Унутмас мен ботим...
Усмон Носир.

Шаҳю кўзи юлдузларни мен
ҳар оқшом,
салом, дея қаршилайман.

Тун бўйи
улар билан сирлашиб,
тоғим-тоғим сочларини босиб бағримга,
ухлаб қоламан.

Тонг саҳар,
юлдузларнинг "ҳайр, яхши қол", дея
шивирлашларидан уйғонаман.
Яна оқшом кутаман юлдузларни.
Тонг саҳар кузатиб қоламан.

Бир кун
юлдузлар билан хайрлашолмай,
ё саломлашолмай,
Абдий уйкуга кетсам,
унутмайдир юлдузлар мени...

Ўғирилган сатрлар

Мажнунтои ухлайди эгиб бошини
Уйламанки, новдасига кўнган бўйдул,
унинг юрасига ўхшайди.

Турсун Али

Гуллаётган

юрак

Буюк япон шоири МАЦУО БАСЁ

Жахон адабиёти мумтоз вакиллариidan бири Матсуо Басё 1644 йилда Ига провинциясидаги Уэно шаҳар-кўрғончасида унча бадавлат бўлмаган самурай оиласида учинчи ўғил мақомида дунёга келди. Басё тарчанди болалигиданги Мунэфуса исми ўрнини эгаллаган бўлса-да, буюк шоирни кейинги авлодлар ҳам бемалол танийдиган адабий тахаллусга айланиб кетди.

Умрбод Япония вилоятлари ва шаҳарларини кезиб саяхат қилган Матсуо Басёнинг турмуш тарзи ва ижод йўли бизга яқин бўлган Боборахим Машраб ёки бошқа суфий шоирларимиз тақлидига бир қалар уйғундир. Худас, шоир умрбод саяхатчи мақомида дарбадар ва кўнimsиз яшади, янги ХVIII аср бошида юзлаб дўстлари ва шотирдлари даврасида “Буюк муаллим ва шоир” мақомида вафот этди.

“Хокку” ва “танка” янги жанрларига асос солган Матсуо Басё ихчам ва камтарин шеърларида Япония ва япон халқи бошдан кечирган азоб-уқубатлар ёрқин манзаралар ва қисқа таъкинларда тўла-тўқис акс этгани барча замонлар адабиётшунослари ва файласуфлари томонидан эътироф этилган. Шоир ижодий мероси ҳаддан ташқари катта эмас: аввалгига устозлари, кейинчалик шотирлари билан тузган тўпламлар ва мустақил китобларидан иборат. Шеърлардан ташқари “саяхатнома”лар ҳам ёзган. Асарлари дунёнинг юздан зиёд тилига, жумладан, XX асрда ўзбек тилига ҳам таржима қилинган.

Товушсиз

товуш

Басё бисотида

* * *

«Хазон фасли келди!»
Кўюгимга шипшиди шамол
шундоққина бағримда ётиб.

* * *

Мажнунтол ухлайди эгиб бошини
ўйламанки, навдасига кўнган бўлбд,
унинг юрагига ўхшайди.

* * *

Шунчалар сув совуқ-ки:
Тўлқинларда чайқалиб-чайқалиб,
Ухлай олмас чағалай.

* * *

Суви музлаб кечая,
Қарсиллаб синди кўза.
Уйғониб кетдим чўчиб.

Турсун Али • Гуллаётган юрак

Шароб тўла қалаҳа,
Қалдирғочлар, тумшугингиздан
Дойкесакни тушириб кўйманг.

Кишининг сўник офтоби.
От устида туриб
Музлаб қолди кўланкам.

Мов мушуклар жимиб қолишди.
Туман кўйинидан боқар
Ётоқхонага ой.

Совук тушди йўлда тўсатдан,
Чопонини ечиб олсамми, а,
Даладаги чўп кўриқчидан?

Товушсиз • Товуш

Шоғирчимга

Узоқ юртва кетган, йўловчи,
Кайтиб,
Нажиб чечакларни кўрсатай сенга.

Қарға, айтил бу ердан
Ғала-ғовур шаҳарга
Нега учиб кетарсан?

Ўрдак ерта қапишиб олди.
Қанотлари — кўйлагига билан
Яширди яланғоч оёқларини.

Уйланмоқчи эдим,
Бирданига фикримдан қайтдим.
Тушди келин кўшини ҳовлига.

Турсун Али

РЕНДИ • ҲАДОТ

Гуллаётган юрак

КАВАХИГАСИ ХЭЖИГОДО

Асл исми Кавахигаси Хэйгоро бўлган шoir 1874 йилда Эхиме префектурасида, Мауама шаҳрида дунёга келди. “Хайку” ёки “хокку” оламида буюк Сакининг сеvimли шoirи ва вориси бўлиб етишди. Бинобарин, Кавахигаси Хэжигодонинг устози Масаока Саки (1867—1902)нинг ҳақиқий исми Масаока Цунэнори бўлган. Болалиқдан шеърлар ижод қила бошлаган, 1890 йилда Токио уни-верситети Адабиёт факультетига ўқишга кирган эди. Ун-тирма икки ёшида сил касалига мубтало бўлади, шунинг учун ҳам, айтишларича, сайраган “чоғида томонидан қон оқадиган куш Ғуллак маъносидати” “Саки”ни адабий та-халлус тариқасида танлайди. 1892 йилда Токио яқинида-ти Нэгиси кўрғончасига кўчиб ўтиб, ўзини бутунлай хайку ва танка шеърлигини янгилашга бағишлади. Обьек-тив реализм поэтикасининг тамал компоненти бўлмиш “ҳаётни борича ақс эттириш” (сясэй) тамойилини илгa-ри сурган эди. Басё, Бусон ва XIX аср биринчи ярми танка шеърлиги шoirлари ижодини янгилашга тавсифлай туриб, шеърлиг соҳасидати қадриятлар қайта кўриб чи-қилиши ва янгилашилсини амалга оширди. Умри охирида тўшака михлиниб қолган Масаока Саки шеър ёзишда давом этди, адабий-танқидий мақолалар айтиб ёздирди ва нагурадан одамлар суваратини чизаверди. Унинг шаҳси-яти ва ижоди XX аср хайку ва танка шеърлигига улкан таъсир кўрсатди. Ана шундай муаллим шoirи бўлмиш Кавахигаси Хэжигодо “Хайкулати янги йўналиш”га асос солган шoir бир қанча газета ва журналларда ушбу жанр бўлимларига раҳбарлик ҳам қилган. Ижодий инқирозга учраганидан кейин шеърлигдан бутунлай йироқлашиб, 1920 йиллардан бошлаб улғу Бусон ижодиётини ўра-нишга киришди. 1959 йилда танқиди адабиётшунос ва файласуф мақомда ёлғизлиқда вафот этди.

Товушсиз

Товуш

КБ • ЮМ

КАВАХИГАСИ ХЭЖИГОДО бисотидан

«Янги хайкулар» китобидан

* * *

Булбул куйлар.
Водийдан водийга учиблар ўтди
Баҳор суварининг шилдируги ҳам.

* * *

Кузги бўрон.
Бор ёғириларни ёғдириб,
Кетаверди тагин йўлида.

* * *

Шохчиқар косасидан
Ташта чиққиси келмас —
Куз шамолги гувиллар.

* * *

Тоғ чўққиси булутлар аро
Сўзиб юрар бемалол
Кора кема мисоли.

Турсун Али Гуллаётган юрак

Бутун узун тун бўйи,
Ёзунимча биргина хайку
Кашта тикли хотиним.

Эшиксиз уй —
Ботқоқликка кўнишди
Тунаш учун ёввойи ғозлар.

Картошкани пиширипман.
Жимжит, сокин Арши аълода
Йилмоқда чақалоқ...

Калин шудрингзор —
Бугуннинг тўшида ёллари
Хўй бўлибди эрта саҳардан.

Товушсиз товуш

ШЕЪРГА АЙЛАНГАН ИЗТИРОБ

Дунёда шундай тоифа борки, улар учун моддий бойлик, кундалик ҳаёт таъшишлари у қадар муҳим эмас. Бир яхши асар ўқиса ёки бир маънавий озик билан раббатланса, ўша куннинг савоби етади, ўша юмушнинг чарчоқ ва изтироби чиқиб кетади. Бу — ижод аҳли. Ижодий баркамоллик йўлида моддий дунё таъшишлари шунчаки олдий юмушта айланади. Муҳими, тўхтаб қолмаслик, шеърдан шеърга, китобдан китобга юксалиб бориш.

Шоир Турсун Алининг «Гуллаётган юрак» тўпламини кўлга олиб ўқиб чиққандан сўнг аввалги «Сокин ҳайкирик», «Ой япроғи» китобларидаги таниш туйғулар эста келади. Самимий, қалбга яқин аңгламлар доирасида янги тимсоллар, оҳорли ташбеҳлар билан иш кўриш шоирнинг доимий матлаби эканини аңглаб етасиз.

«Гуллаётган юрак»нинг мутолаасига киришар экансиз, юксак-юксаклардан шивирлаб, сатрларга беун ёғидаётган юзлдузларни, шоирга ижодий йўлдош бўлган Куёш, Ой каби сайёрадаги бепоён чиройни ҳис этасиз.

Шоир даҳшатли фикрлар айтиб, бошиниғизни қотиришни, қутилмаган метафоралар билан сизни тангитиб кўйишни истамайди. У олдий ёзади, олдийлик замининда сизга яқин, таниш туйғулар сатрга чиқади ва сиз томонингиздан бир маҳаллар ҳис қилинган, бироқ у қадар эътибор бермаганингиз, широк этиб улғурмаганингиз сезимга айланади. Айни ҳолни «Ватан ҳақида санасиз шеърлар», «Кўклар»та нисбатан айтиш мумкин.

Унсиз товуш овози гуллаётган, гулга қираётган юракдан келади. Уни бежамай, парлозларга буламай, борича

Турсун Али

Гуллаётган юрак

лар таржимони ҳам. Шу жиҳатдан Турсун Алининг япон шеъритидан қилётган таржималари, уларни ўзбек китобхонларида етказиш истаги худди аввалги тўлиқлариди каби «Гуллаётган юрак»да ҳам давом этганини кўра-миз. Бир вақтлар Рауф Парфининг соҳир қалами кучи билан ўзбек шеъритига кириб келган «хайку» ва «тан-ка»лар умри давомийлик касб этаётгани китобхонни қувонтиради, улар шoirнинг ўз шеърларидаги каби илқ туйғулар, рангин тимсоллар билан китобхон шуурини тўйинтиради.

Турсун Алининг янги тўлими «Гуллаётган юрак» шеъронини янги туйғулар ва кечинмалар сари бошлайди.

Ҳамидулла БОЛТАБОВ,
филология фанлари доктори, профессор.

Мундарижа

“Туг‘ён”	3	Дам олаётган одам	23
Янги кун	4	“Тонг саҳарлаб...”	23
Ватан ҳақда санасиз	6	“У, ҳаётим...”	24
Кўкнам	7	“Уйқум қочди...”	25
“Бинафша...”	8	“Кўнглим қосасин...”	25
“Нозик...”	8	Нитоҳим товуши	26
“Яшиг дарахтзорларга...”	9	Бемор кеча	28
“Баҳор...”	9	Мушук ҳақида	30
“Субҳидам...”	10	“Юратимдан...”	30
“Омонмисан...”	10	“Йўқ, бу...”	30
Хаваскор расомга	11	“Бу қандай жой...”	31
Ўшайди борлиқ	11	“Учгим келди...”	31
Кўз руҳияти	14	“Сени сифратимдан...”	31
Шамол кўшинини	15	“Болам, сени...”	31
тингла	15	“Юратимнинг...”	31
“Ярим тун...”	16	Шўрлар	32
“Туни билан...”	17	Сўз денгизи	34
“Ўлим билан ҳаёт...”	17	Рассом устахонаси	36
“Тўққали...”	17	Танҳоликнинг бир юз	37
“Ой кўсидан...”	17	биринчи йилида	37
“Чарчаган...”	17	Инангу	38
“Нитоҳим...”	17	“Чирок ўчди...”	40
“Виланелла”	18	“Севгилим...”	40
“Ажаб...”	19	“Пат мисоли...”	40
Нуроний дунё давҳалари ...	20	“Эзигиб-эзигиб...”	41
Товушсиз товуш	21	“Бир чеккада...”	41
“Кушлар қанотига...”	21	“Жавзо...”	41
“Ойнинг...”	21	“Ой кўланқасида...”	42
“Наҳотки, овозим...”	22	“Дегал...”	43
“Дегал...”	22	“Мен...”	44
“Мен...”	22	Автопортретта чизгилар	44

“Сени унутдимми...”	45	“Гүрлөтәб...”	49
“Юлдуз янги...”	45	“Роса узоқ...”	50
Тазод	46	“Тажир...”	51
Нотаниш қисмат	47	“Капалатм...”	51
“Нотай...”	49	“Нақадар...”	51
“Бир бора...”	49	“Севиклигим...”	52
		“Бизлар учрашлик...”	52

ОВОЗИМ КҮЛАНКАСИ

Янгилик	54	Ҳайронликда	63
“Үн сажкиз ешлитим	55	“Үтәттан лахза	64
“Оқ ёмғирлар...”	58	Овозим кўланкаси	66
Кўнгли дархонаси	59	Болалик	67
Ушашлик	61	Шовва	68
Қиш руҳияти	62		

ЯНГАРҒАН ТУЙҒУЛАР

Тепалик	70	Варрак	86
Болд, Аскар, келинчак	72	“Осмон сукунат...”	87
Ҳақида ҳикой	72	“Улкан боғ...”	88
Кўл	75	Эркинлик	88
Кари тол	76	Кайфият	89
Катта жийда	77	Яйлов	90
Турналар	78	“Тун яримдан...”	91
Елғиз япроқ	79	“Бас, кел энди...”	92
“Кеч кўз...”	80	“Букун кўролмадим...”	92
“Уйимнинг шундоқ...”	80	“Осмонимда...”	93
Жавзо, 22, 1994 йил	81	Учрашувида.....	93
Атирул	82	“Бизни алаштирар...”	94
“Бунча нурсиз Ой...”	84	“Бир кун...”	95
“Боғ...”	85	“Шахдо кўзли...”	96

ЎТИРИЛГАН САТРАР

Буюк япон шоири	98	“Уйланмоқчи...”	101
Малуо БАСЕ	98	Каважитаси ХЭКИГАДО ..	102
БАСЕ бисотилан	99	Каважитаси ХЭКИГАДО ..	102
“Ҳазон фасли...”	99	Бисотилан	103
“Мажнунтол...”	99	“Булбул...”	103
“Шунчалар сув...”	99	“Кўзги...”	103
“Сув музаб...”	99	“Шоҳчиқар...”	103
“Шароб тула...”	100	“Тоғ...”	103
“Қишининг...”	100	“Бутун...”	104
“Мов мушуклар...”	100	“Эшиксиз уй...”	104
“Совуқ тушли...”	100	“Картошкани...”	104
“Узоқ юртта...”	101	“Қалин...”	104
“Қарға...”	101	Шеърта айланган...	105
“Ўрдақ...”	101	изтироб	105

Оғил инвентаризация
о'тказилди
20.04.2017 йил СШК

Али, Турсун

А 49 Гулжаётан юрак: шеърлар, таржималар / Турсун Али; сўнгсўз муаллифи Х. Болтабоев.—Тошкент, O'zbekistonБ 2009.— 112 б.

Чикш маълумотларида муаллиф: Турсун Али (Ўрмонов)

ISBN 978-9943-01-466-4

ББК 84 (5)6

**ТУРСУН АЛИ
(ЎРМОНОВ)**

ГУЛЖАЁТАН ЮРАК

Шеърлар, таржималар

Муҳаррир: *Тўнқин Ҳайит*

Рассом: *Даврон Ражаб*

Балий муҳаррир: *Ҳ. Қўтлужов*

Техникавий муҳаррир: *Т. Ҳаритонова*

Компьютерда саҳифаловчи: *Д. Абкеримова*

Босишта руҳсат этилди 21.07.2009. Офсет босма усулда босилди.
Бичими 84х108 /^т Шартли босма табоғи 5,88.
Нашр табоғи 3,05. Атали 2000. нусха. Буюртма № 09-220.

Баҳоси шартнома асосида

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигининг
“O'ZBEKISTON” нашриёт-матбаа ижодий уйи.
100129, Тошкент, Навоий кўчаси, 30.